

**NOTĂ
ANALITICĂ**

IULIE
2025

REFORMA JUSTIȚIEI, LA FINALUL LEGISLATURII A XI-A: ÎNTRE PROGRESE STRUCTURALE REALE ȘI RESTANȚE CRITICE

ILIE CHIRTOACĂ

NOTĂ ANALITICĂ

**Reforma justiției, la finalul Legislaturii a XI-a:
Între progrese structurale reale și restanțe critice
(2021 – 2025)**

Ilie CHIRTOACĂ

Nota analitică a fost realizată în cadrul unui proiect ce vizează sprijinirea eforturilor de transpunere a acquis-ului UE, implementat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova și susținut de Fundația Soros Moldova.

La final de mandat legislativ și la aproape patru ani de la lansarea unei noi iterații de reformă a sectorului justiției¹, facem un bilanț al unei promisiuni electorale de primă linie: reformarea justiției și combaterea corupției, precum și restabilirea încrederii cetățenilor în justiție.

Perioada 2021-2025 a fost marcată de schimbări structurale curajoase: de la modificări ale Constituției, evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor până la reorganizarea și resetarea completă a Curții Supreme de Justiție. În același timp, procesul a fost afectat de întârzieri, blocaje instituționale, rezistență internă și dificultăți majore în „menținerea” conducerii unor instituții-cheie, în special din procuratură, factori care în continuare pun în pericol atât credibilitatea, cât și sustenabilitatea reformelor.

În pragul unor noi alegeri parlamentare și pe fundalul unei agende tot mai încărcate de angajamente legate de aderarea la Uniunea Europeană, se impune o evaluare pragmatică a stadiului actual al reformei justiției: ce progrese concrete au fost înregistrate, ce restanțele critice au rămas și ce lecții pot fi desprinse din această etapă?

Totodată, devine pregnantă întrebarea privind durabilitatea reformelor din justiție: sunt ele cu adevărat sustenabile și ireversibile sau ar putea fi rapid anulate de un eventual nou Guvern sau Parlament cu o viziune diferită?

¹ Parlamentul Republicii Moldova, *Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia*
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129241&lang=ro accesat la 7 iulie 2025.

Realizări și provocări cheie din domeniul justiției în ciclul parlamentar 2021 – 2025

✓ Modificările la Constituție ce vizează independența sistemului judecătoresc

Adoptate la 23 septembrie 2021, după cel puțin două tentative eșuate anterior², modificările la Constituție³, reprezintă poate una dintre cele mai importante realizări ale ciclului legislativ 2021- 2025 pe domeniul justiției, deși cu un impact puțin „perceptibil” pentru publicul larg. Într-un context politic favorabil și cu sprijinul majorității parlamentare, aceste modificări intrate în vigoare la 1 aprilie 2022 au vizat consolidarea independenței și responsabilizării sistemului judecătoresc, ca răspuns la mai multe solicitări din partea societății civile și recomandări ale Comisiei de la Veneția.⁴

Una dintre cele mai relevante modificări a fost **eliminarea numirii judecătorilor pentru un termen inițial de cinci ani**. În noua formulă, judecătorii sunt numiți în funcție până la atingerea plafonului de vârstă (65 de ani), o măsură menită să reducă presiunile externe și riscul de „conformism strategic” în așteptarea reconfirmării. Această schimbare a vizat direct întărirea independenței sectorului judecătoresc, deși aplicarea mecanismului de reconfirmare, chiar și în perioada tranziției, a generat critici⁵, inclusiv din partea judecătorilor la adresa Președinției⁶, care ar fi utilizat acest instrument într-un mod perceput ca discreționar de către unii judecători.

Modificările la Constituție au mai adus **eliminarea implicării directe a Parlamentului în numirea judecătorilor Curții Supreme de Justiție (CSJ)**, o sursă tradițională de influență politică asupra sistemului. Audiarea candidaților în fața comisiilor parlamentare a fost exclusă, iar conform noilor prevederi, judecătorii sunt numiți la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), cu dreptul Președintelui de a respinge o singură dată candidatura. Totodată, a fost eliminată cerința vechimii minime de 10 ani în funcția de judecător pentru accederea la CSJ. Această modificare a creat un mecanism mai flexibil de promovare a judecătorilor la cea mai înaltă instanță, iar ulterior a răspuns și nevoii de a ocupa numeroasele posturi devenite între timp vacante din sistem.

Modificări importante au vizat și **eliminarea membrilor de drept și modul de funcționare al CSM**. Membrii de drept – (ministrul Justiției, procurorul general și președintele CSJ) au fost excluși pentru a

² Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), *Newsletter nr. 25* (aprilie 2020) <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/04/Newsletter-nr-25-Ro.pdf> accesat la 7 iulie 2025.

³ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 252 din 30 noiembrie 2023 pentru modificarea unor acte normative (privind sistemul judecătoresc anticorupție)* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=127960&lang=ro accesat la 7 iulie 2025.

⁴ Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), *Avizul nr. CDL-AD(2022)019 privind proiectul de lege pentru crearea unei curți anticorupție în Republica Moldova* (21 octombrie 2022) https://www.constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/CDL-AD2022019.pdf accesat la 7 iulie 2025.

⁵ CRJM, 22 Noiembrie 2022: declarație privind refuzul reconfirmării în funcție a judecătorilor până la plafonul de vârstă: <https://www.facebook.com/CRJM.org/posts/pfbidOz74sYaYrGoqHVBYYTod782E55gwNsrztCDu1dLuZ6ssvNHYbLKD5pWnCjGLYE2tHl>.

⁶ Ziarul de Gardă, „Președinta Sandu a respins numirea a 13 magistrați în funcția de judecători până la atingerea plafonului de vârstă. Unii dintre ei au criticat anterior sistemul judecătoresc, iar alții au fost cercetați” (13 iunie 2024) <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/presedinta-sandu-a-respins-numirea-a-13-magistrati-in-functia-de-judecatori-pana-la-atingerea-plafonului-de-varsta-unii-dintre-ei-au-criticat-anterior-sistemul-judecatoresc-iar-altii-au-fost-cercetati/> accesat la 7 iulie 2025.

reduce influența acestor organe în CSM. Noua componență este acum formată din 12 membri: șase judecători aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelurile instanțelor, și șase membri din afara sistemului care se bucură de înaltă reputație profesională și integritate personală. Totodată, o modificare importantă ține de interdicția ocupării a două mandate consecutive, iar durata mandatului a fost stabilită la șase ani.

În plus, Constituția a fost completată cu prevederi ce consolidează **independența funcțională și responsabilitatea judecătorilor**. Aceste prevederi constituie garanții juridice concrete care oferă judecătorilor certitudine că numirile și promovările nu depind de voințe discreționare (de exemplu, un judecător nu mai poate fi transferat fără consimțământul său în altă instanță). Tot în această notă, rolul CSM a fost fortificat, inclusiv prin **consacrarea constituțională a dreptului său de a contribui la procesul bugetar al instanțelor**, o garanție în plus împotriva unor posibile încercări viitoare de restrângere a implicării CSM în administrarea eficientă și independentă a sistemului judecătoresc.

Per ansamblu, **revizuirea Constituției din 2021 reprezintă o schimbare pozitivă și durabilă**. Chiar dacă efectele acestei reforme nu sunt direct vizibile pentru publicul larg, impactul asupra consolidării independenței justiției pe termen lung poate fi considerat semnificativ. În ceea ce privește posibilitatea revenirii asupra acestei reforme, aceasta pare puțin probabilă în absența unei majorități constituționale parlamentare următorul Parlament, dar și în lipsa unor motive convingătoare pentru o astfel de intervenție.

✓ Evaluarea extraordinară - etapa Pre-vetting

Strategia de reformă în sectorul justiției, aprobată la sfârșitul lunii decembrie 2021, a pus în prim-plan necesitatea curățării sistemului judiciar de influențele corupte prin mecanisme extraordinare de evaluare a integrității, cunoscute sub denumirea de vetting. Un prim pas esențial a fost **implementarea pre-vettingului**⁷ - etapa de verificare a candidaților la funcțiile de membru al CSM și CSP. Acest mecanism a avut rolul de a filtra integritatea celor care urmau să administreze sistemul judiciar și al procuraturii, asigurând că doar persoane integre pot accede în funcții-cheie de conducere.

Pre-vettingul a dus la **respingerea unui număr considerabil de candidați cu probleme de integritate din cursa pentru CSM** și la selectarea unui nucleu restrâns de membri considerați integri. Datele cantitative sunt relevante: în final **doar 6 din 28 judecători evaluați (21%) au reușit să promoveze etapa de pre-vetting**⁸. În procesul de evaluare, Comisia a identificat diferențe semnificative între venituri și cheltuieli, neconcordanțe sau omisiuni în declarațiile de avere, lipsa de transparentă privind sursele de venit, inclusiv ale rudelor apropiate, și, în unele cazuri, informații privind dosare penale. Un rezultat implicit procesului de pre-vetting a fost **constituirea noului CSM**, după o perioadă marcată de instabilitate în care de aproape trei ani mandatul precedentei componențe a CSM expirase.

⁷ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 26/2023*, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145443&lang=ro accesată la 7 iulie 2025.

⁸ Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (Comisia Pre-Vetting), „Decizii” <https://vetting.md/prevetting/decizii/> accesată la 7 iulie 2025.

Procesul de pre-vetting nu a fost lipsit de controverse. Cea mai notabilă a fost numirea în CSM, după o decizie pozitivă a Comisiei Pre-vetting a unei persoane (Iulian Muntean)⁹, care anterior fusese învinuită într-un dosar penal - informație care nu a fost cunoscută de Comisie și nici declarată de candidat. Cazul a ridicat semne de întrebare serioase privind eficiența mecanismului de verificare și a scos la iveală o problemă gravă: lipsa accesului direct și complet la date privind anchetele penale în curs. Această vulnerabilitate, semnalată ulterior și de alte instituții implicate în procesul de evaluare¹⁰, subliniază riscul că procesul de vetting nu este imun manipulării, în lipsa unei colaborări eficiente între instituțiile de drept, în special cele care dețin informații critice pentru procesul de evaluare.

Potrivit unui raport de monitorizare al OSCE/ODIHR, **procesul de pre-vetting a fost, per ansamblu, efectuat în mod obiectiv, echitabil și profesionist**, deși există loc de îmbunătățire a Legii și a practicilor aplicabile.¹¹ În ciuda rezultatelor obținute prin pre-vetting, mecanismul este în continuare perceput de unii actori drept un instrument controlat politic, menit să favorizeze anumite persoane „loiale” guvernării - percepție care, nu este însoțită de probe concrete. Astfel de acuzații erodează în continuare încrederea publicului în reformele din justiție, dar și legitimitatea instituțiilor recent reconfigurate.

În ceea ce privește durabilitatea reformei, este esențial de menționat că, potrivit recomandărilor Comisiei de la Veneția și cadrului normativ național, mecanismul de vetting (și pre-vetting) este conceput ca un exercițiu excepțional, aplicat o singură dată și menit să curețe sistemul, nu să devină un instrument permanent sau repetitiv. Acest caracter unic limitează, dar nu garantează posibilitatea unor intervenții viitoare, inclusiv din partea unui eventual guvern sau parlament cu o agendă diferită. Astfel, sustenabilitatea reformei depinde mult de schimbările politice, dar poate fi contracarată de CSM și a majorității corpului judecătoresc de a menține standardele de integritate și profesionalism stabilite în această etapă.

✓ **Vetting-ul și „exodul de cadre” - între curățare și criză de capacitate**

Unul dintre cele mai vizibile și dramatice efecte ale reformei justiției a fost exodul masiv al judecătorilor din sistem, în contextul lansării vetting-ului – a doua etapă a procesului de evaluare externă. Deși această etapă impune criterii mai puțin rigide (existând o anumită marjă de apreciere în privința integrității financiare), ea prevede sancțiuni severe, inclusiv pierderea funcției în cazul nepromovării. Potrivit datelor oficiale¹², în perioada 2023–2025, aproximativ **140 de judecători – adică aproape jumătate din numărul total al judecătorilor activi – au părăsit sistemul**, majoritatea în anii 2023–2024, odată cu inițierea evaluării externe extraordinare. Deși nu toți cei care au demisionat aveau probleme de

⁹ În septembrie 2023, un scandal public l-a vizat pe Iulian Muntean, recent numit membru al CSM după promovarea evaluării pre-vetting, când s-a aflat că acesta fusese învinuit într-un dosar de corupție din 2018, informație nedeclarată Comisiei. Cazul nu figura în Registrul infracțiunilor, din cauza unor lacune instituționale privind consemnarea datelor între CNA și Procuratura Anticorupție. Incidentul a generat reacții critice din partea CSM, Ministerului Justiției și Parlamentului, fiind considerat o deficiență sistemică gravă. Sub presiunea publică și în urma unei declarații comune a membrilor CSM care i-au cerut demisia, Muntean a renunțat la funcție. PA a inițiat ulterior o anchetă penală privind posibile omisiuni ale angajaților CNA. Deși Muntean a activat în CSM doar trei săptămâni, cazul a afectat credibilitatea procesului de pre-vetting..

¹⁰ Comisia independentă de evaluare a judecătorilor (Comisia Vetting), „Rapoarte anuale”

<https://www.vettingmd.eu/ro/rapoarte-anuale> accesat la 7 iulie 2025, paragraful 63 .

¹¹ Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR), *Raport privind evaluarea integrității candidaților (pre-vetting) la funcția de membru al Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova, 1 iunie – 1 august 2023* (Varșovia, 3 octombrie 2023) para. 22.

¹² Consiliul Superior al Magistraturii, „Posturi vacante de judecător” (actualizat la 27 mai 2025)

https://www.csm.md/files/Lista_judecatorilor/2017/Judecatori2018.pdf ultima actualizare la 27 mai 2025.

integritate, un număr semnificativ dintre aceștia au ales să se retragă înainte de a fi supuși evaluării, beneficiind astfel de o „ieșire onorabilă”, fără sancțiuni și cu păstrarea îndemnizațiilor de concediere. Acest val de demisii voluntare a fost, în multe cazuri, o strategie de evitare a răspunderii, într-un context în care **vetting-ul a scos la iveală practici grave și sistemice**: discrepanțe majore și nejustificate între venituri și cheltuieli, ascunderea valorii reale a bunurilor, neplata impozitelor, contractarea unor împrumuturi suspecte sau participarea la vacanțe cu colegi implicați ulterior în aceleași dosare. Toate aceste practici, anterior tolerate de vechiul sistem de evaluare internă, au fost expuse odată cu aplicarea vetting-ului.

Impactul valului de plecări din sistemul judiciar reflectă, pe de o parte, o criză instituțională cu potențial de afectare a funcționalității instanțelor, iar pe de altă parte, poate fi interpretat și ca un indicator al eficienței eforturilor de curățare a sistemului de judecătorești compromiși. Cele mai recente date din 2025 confirmă doar persistența crizei: la începutul lunii iulie 2025, în instanțele din Republica Moldova erau vacante cel puțin 120 de funcții de judecător¹³. CSM a încercat să gestioneze situația prin detașarea temporară a unor judecători din instanțele inferioare, însă această soluție a pus o presiune suplimentară asupra judecătorilor, afectând perioada de examinare a cauzelor și, implicit, accesul eficient la justiție pentru cetățeni. Aceste evoluții arată că, deși vetting-ul este un instrument necesar pentru reforma reală a justiției, el nu este lipsit de costuri și provocări structurale.

Este, desigur, prematur să formulăm un verdict definitiv asupra procesului de vetting. Totuși, dacă privim prin prisma transformărilor produse în doar patru ani – **înlocuirea unei părți semnificative din corpul judecătoresc**, resetarea standardelor de integritate și începutul unei schimbări de cultură instituțională – impactul este semnificativ. Dacă în locul celor plecați vor fi numiți judecători integri, reforma va putea fi considerată un succes autentic. Până atunci însă, **perioada de tranziție rămâne fragilă, cu presiuni reale asupra capacității de funcționare a instanțelor** și asupra încrederii publicului în eficiența sistemului judiciar.

Reforma este parțial sustenabilă, dar nu ireversibilă. Consolidarea sa depinde de calitatea persoanelor care vor fi promovate în etapa următoare, de continuitatea angajamentului politic și de capacitatea instituțiilor de a rezista tentației revenirii la vechile practici. Similar ca în cazul pre-vetting-ului, există riscul ca un nou guvern sau un alt parlament, cu o viziune diferită, să submineze ori chiar să anuleze progresele realizate.

✓ **Restructurarea CSM și numirile pe post de judecător**

O altă modificare semnificativă, desfășurată în paralel cu procesul de pre-vetting, vizează **restructurarea componentei CSM**, printr-o modificare legislativă adoptată de Parlament în septembrie 2021¹⁴, astfel încât aceasta să reflecte mai fidel structura sistemului judecătoresc. Astfel, a fost corectat un dezechilibru anterior, în care judecătorii CSJ exercitau o influență disproporționată asupra componentei

¹³ Consiliul Superior al Magistraturii, „Posturi vacante de judecător” (actualizat la 27 mai 2025)

https://www.csm.md/files/Lista_judecatorilor/2017/Judecatori2018.pdf ultima actualizare la 27 mai 2025.

¹⁴ CRJM „Rezultatele monitorizării activității Consiliului Superior al Magistraturii” 2023–2024

<https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://crjm.org/wp-content/uploads/2018/10/NA-CSM-CRJM-web.pdf> accesat la 7 iulie 2025.

CSM. Anterior, președintele CSJ era membru de drept al CSM, iar alți doi judecători din cadrul instanței supreme erau aleși, ceea ce conferea acestei instanțe o pondere triplă față de instanțele de fond.

În noua structură, patru judecători provin din judecătorii, iar ceilalți doi – câte unul – din curțile de apel și din CSJ. Această distribuție asigură **reprezentativitatea**, având în vedere că judecătorii de la instanțele de fond sunt cei mai numeroși și, prin urmare, interesele lor trebuie reflectate proporțional în organul de autoadministrare.

Restructurarea componenței CSM a avut mai multe efecte pozitive, unul dintre care este și **profesionalizarea procesului de selecție a noilor judecători**. Dacă în anul 2019 interviurile organizate de CSM pentru numiri și promovări durau în medie doar 2–3 minute¹⁵, fără întrebări standardizate și fără justificarea scorurilor, odată cu activitatea noului CSM, această procedură s-a schimbat simțitor. Rezultatele monitorizării tuturor concursurilor de selecție desfășurate sub noua componență a CSM arată că, în procesul de numire a judecătorilor, candidații parcurg o etapă extinsă de interviu de cel puțin 30 minute per candidat, bazată pe un set standardizat de întrebări¹⁶. Ulterior, în funcție de scorul final obținut, aceștia își aleg funcția vacantă disponibilă.

Un efect colateral pozitiv al acestei profesionalizări este și faptul că, potrivit datelor din perioada 2023–2025, peste **80% dintre candidații selectați au fost absolvenți ai Institutului Național al Justiției (INJ)** - o tendință aliniată recomandărilor internaționale și cotei legale care anterior era frecvent ignorată în practică.

Profesionalizarea procesului de selecție s-a reflectat și în **organizarea concursului pentru funcția de judecător la CSJ**. După adoptarea unui nou regulament¹⁷, procedura de selecție a fost substanțial revizuită față de practica anterioară. Pe lângă criteriile deja aplicate, interviul include acum un set standardizat de întrebări pentru evaluarea competențelor, prezența unui psiholog care întocmește o caracteristică profesională a fiecărui candidat, precum și testarea cunoștințelor de limba engleză sau franceză în timpul audierii.

O altă practică reluată de către noua componență a CSM este **ocuparea funcțiilor vacante în instanțele din Chișinău exclusiv prin transfer**. Judecătorii nou numiți își încep acum cariera în instanțe din localități mai îndepărtate – precum Ceadâr-Lunga, Briceni sau Cantemir. Acest model încurajează, pe de o parte, ocuparea echitabilă a tuturor posturilor vacante și, pe de altă parte, contribuie la creșterea calității actului de justiție inclusiv în instanțele periferice, care, în mod tradițional, atrăgeau puțini candidați dispuși să activeze în aceste zone.

În ansamblu, toate aceste schimbări contribuie la **îmbunătățirea procesului de selecție și carieră a judecătorilor**, care este perceput, în mod mai clar, ca fiind bazat pe merit și nu pe criterii formale sau influențe informale. Selectarea riguroasă a candidaților în funcția de membri ai CSM, echilibrarea

¹⁵ Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), *Resetare sistem – selecție și promovare 2013–2019* (mai 2020) <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/05/Resetare-sistem-selecție-si-promovare-2013-2019.pdf> accesat la 7 iulie 2025.

¹⁶ CRJM „Rezultatele monitorizării activității Consiliului Superior al Magistraturii” 2023–2024 <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://crjm.org/wp-content/uploads/2018/10/NA-CSM-CRJM-web.pdf> accesat la 7 iulie 2025.

¹⁷ Consiliul Superior al Magistraturii, *Regulament privind selectarea candidaților la funcția de judecător în cadrul Curții Supreme de Justiție* (2023) https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/2023/2023-Regulament-selectare-CSJ.pdf accesat la 7 iulie 2025.

reprezentării judecătorilor de primă instanță în Consiliu și profesionalizarea procesului de numire creează o bază solidă pentru o justiție mai independentă, transparentă și credibilă pe termen lung.

Deși nu poate fi atribuită cert exclusiv doar acestor schimbări, datele recente dintr-un sondaj al CRJM, realizat în rândul judecătorilor, procurorilor și avocaților, denotă o schimbare clar pozitivă a intervențiilor și a percepției CSM. De exemplu, în 2025, **83% dintre judecători apreciază transparența CSM**, comparativ cu doar 61% în 2020 – un semn al unei încrederi sporite în activitatea Consiliului. Un trend similar în creștere este și în cazul motivării hotărârilor CSM. În 2025, **79% din judecători declară că hotărârile CSM sunt bine motivate** (față de doar 45% în 2020).¹⁸

Durabilitatea acestor reforme rămâne incertă fără un angajament ferm, în special din partea corpului de judecători și a CSM. Și aici există riscul ca un nou guvern sau parlament, cu o viziune diferită, să submineze sau chiar să anuleze aceste progrese. În acest context, protejarea sistemului de justiție este esențială pentru a menține credibilitatea și funcționarea sa corectă. **CSM trebuie încurajat să nu reducă standardele stabilite și să mențină practicile meritocratice și transparente introduse în ultimii ani.** Sprijinul constant al actorilor internaționali precum și consolidarea unui consens larg în rândul profesioniștilor din justiție care recunosc beneficiile acestor reforme este o altă măsură de acțiune.

✓ **Resetarea completă a Curții Supreme de Justiție**

Un alt pilon major al reformei justiției a fost **reorganizarea Curții Supreme de Justiție (CSJ)**, proces inițiat în 2022 și consolidat prin adoptarea unei noi legi în 2023¹⁹. Reforma a redus numărul de judecători de la 33 la 20 și a impus tuturor judecătorilor în funcție o evaluare riguroasă a integrității, prin mecanismul vetting-ului.

Misiunea CSJ a fost redefinită la cel de instanță de unificare a practicii judiciare. Un alt aspect esențial, deși mai puțin vizibil, dar profund semnificativ pentru cultura instituțională, este **revenirea la ședințele publice ale CSJ și transmiterea acestora online pe platforma YouTube**. Această deschidere oferă cetățenilor posibilitatea de a urmări în direct dezbaterile în cele mai importante dosare și contribuie la creșterea transparenței și responsabilității întregului sistem judiciar.

Accesul la funcția de judecător al CSJ a fost deschis în premieră profesioniștilor din afara sistemului judiciar – inclusiv avocați, procurori și cadre universitare. La 3 iulie 2025, președinta Republicii Moldova a emis decretul de numire a celui de-al nouălea judecător al CSJ care a depus jurământul pe 4 iulie 2025. În prezent, CSJ se află încă într-un amplu proces de reconfigurare, fără niciun judecător din fosta componentă rămas în funcție, ceea ce înseamnă că, la doar patru ani de la lansarea reformei, Republica Moldova are, în esență, o Curte Supremă complet nouă. Pentru a funcționa la capacitate deplină, CSJ are nevoie de 20 de judecători, dintre care, la moment, doar 9 sunt permanenți.

¹⁸ Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), *Percepția judecătorilor, procurorilor și avocaților despre justiție și fenomenul corupției (ediția 2025)* (2 iunie 2025) <https://crjm.org/sondaj-profesionistii-din-justitie-isi-evalueaza-sistemul-93-din-judecatori-se-considera-independenti-insa-doar-6-sunt-multumiti-de-salarii/26772/> accesat la 7 iulie 2025.

¹⁹ Parlamentul Republicii Moldova, Legea Nr. 64 din 30 martie 2023 „Cu privire la Curtea Supremă de Justiție”, Monitorul Oficial Nr. 117–118 din 6 aprilie 2023, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136304&lang=ro.

Deși nu este sigur că procesul de numire a judecătorilor CSJ se va încheia înainte de finalul ciclului electoral, semnalele de până acum sugerează o schimbare de paradigmă cu potențial real de durabilitate. Faptul că, în doar patru ani, Moldova a reușit să reconstruiască integral Curtea Supremă de Justiție – fără niciun judecător din fosta componentă – reprezintă o realizare cu puține precedente în regiune. Totuși, **reconstrucția integrală a CSJ implică și riscuri majore: lipsa experienței judiciare directe a noilor membri poate afecta coerența jurisprudenței; pierderea memoriei instituționale și înlocuirea completă a fostei componente; întârzierea completării componentei Curții** – cu doar 9 din 20 de judecători permanenți – riscă să blocheze activitatea în plen și să afecteze eficiența instituției. Totodată, noii judecători pot fi expuși la presiuni sporite, inclusiv de natură politică, mai ales în context electoral.

Aceste riscuri pot compromite durabilitatea reformei dacă nu sunt gestionate prin sprijin instituțional. Este esențial ca alți doi judecători să fie numiți în cel mai scurt timp la CSJ pentru a atinge cvorumul necesar convocării Plenului, întrucât, în lipsa acestuia, activitatea colegială a Curții rămâne blocată, afectând adoptarea hotărârilor cu relevanță generală și exercitarea funcției sale de unificare a practicii judiciare.

✓ **Mecanismul de condamnare în lipsă, suspendarea termenului de prescripție și introducerea acordului de cooperare**

Un alt element al reformelor din perioada 2021–2025 este introducerea posibilității de urmărire penală, judecare și **condamnare în lipsa inculpatului**, în cazurile în care acesta se sustrage deliberat de la îndeplinirea justiției. Mecanismul a fost instituit printr-o lege din 2022²⁰ și răspunde unei probleme persistente: practica foștilor demnitari sau oligarhi de a fugi din țară pentru a evita răspunderea penală. Mecanismul a fost deja aplicat: la 13 aprilie 2023, Curtea de Apel Chișinău l-a condamnat în lipsă pe oligarhul fugar Ilan Șor la 15 ani de închisoare, dispunând recuperarea unui prejudiciu de peste 5 miliarde MDL. Soluția a fost confirmată de CSJ la 13 decembrie 2024.²¹ Este un rezultat concret al reformei - un dosar major, legat de fraudă bancară, soluționat definitiv, în ciuda absenței inculpatului.

Totodată, în 2023 a fost introdus un nou mecanism procedural: **acordul de cooperare**. Inspirat din practici internaționale, acesta oferă soluții în dosarele penale complexe, în special în cele de corupție. Acordul de cooperare este destinat inculpaților persoane fizice care acceptă să își recunoască vinovăția și să colaboreze activ cu procurorii, oferind informații relevante pentru identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane. În schimb, inculpatul poate beneficia de o pedeapsă redusă și un regim mai favorabil de executare. Acordul este validat de instanță, care verifică temeinicia, legalitatea și proporționalitatea sancțiunii. În caz de nerespectare a obligațiilor asumate, sentința poate fi anulată la cererea procurorului. Impactul său estimat este semnificativ: acordurile pot contribui la eficientizarea justiției penale, responsabilizarea inculpaților și recuperarea mai rapidă a prejudiciilor.

²⁰ Parlamentul Republicii Moldova, *Legea nr. 189 din 2022* (Cod de procedură penală, modificări – autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinutului) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132365&lang=ro accesată la 7 iulie 2025.

²¹ CSJ, decizia în dosarul nr. 1ra-1309/2023: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25505

O altă intervenție legislativă esențială a vizat **regimul prescripției în dosarele de corupție**, pentru a preveni închiderea dosarelor din cauza tergiversărilor. În 2024²², a fost modificat Codul penal, introducând regula potrivit căreia termenul de prescripție se suspendă automat odată cu trimiterea cauzei în instanța de fond.

Introducerea judecării în lipsă, suspendarea termenului de prescripție la trimiterea în judecată și acordul de cooperare sunt soluții bine-venite, care răspund unor vulnerabilități sistemice. Per ansamblu, aceste modificări legislative reprezintă pași importanți și necesari pentru consolidarea luptei împotriva mării corupții și evitarea impunității în cazul inculpaților care se sustrag de la răspundere.

Totuși, rămân riscuri ce necesită atenție sporită: aplicarea mecanismului de judecare în lipsă trebuie să respecte standardele dreptului la un proces echitabil și să prevină eventualele condamnări arbitrare, iar suspendarea termenului de prescripție poate genera incertitudini în aplicare, precum și poate afecta drepturile fundamentale. Totuși, implementarea lor practică este, cel puțin deocamdată, parțial nesustenabilă și lipsită de rezultate convingătoare. În cazul acordurilor de cooperare, aplicarea limitată și lipsa unei jurisprudențe clare împiedică validarea efectivă a mecanismului.

✓ Completele anticorupție

Una dintre cele mai importante reforme judiciare din legislatura 2021–2025 este instituirea unui cadru specializat pentru combaterea corupției. Legea adoptată în lectură finală la finalul legislaturii (10 iulie 2025)²³, a fost elaborată în urma unui proces amplu de consultare.²⁴ Noua reglementare prevede crearea Completelor anticorupție în cadrul Judecătoriei Chișinău și a două complete specializate la Curtea de Apel Centru (Chișinău), responsabile pentru judecarea cauzelor de corupție la nivel înalt, controlul actelor Autorității Naționale de Integritate (ANI) și examinarea cererilor de confiscare a averii nejustificate.

Reforma răspunde unor deficiențe structurale grave, evidențiate inclusiv de un studiu al CRJM din 2022, care a arătat întârzieri sistemice și o frecvență ridicată a rejudecărilor.²⁵ Începând cu sfârșitul anului 2023, printr-un ordin al CSM, au fost deja instituite complete specializate anticorupție în cadrul Judecătoriei Chișinău. Primele rezultate ale implementării indică deja o creștere a eficienței. În 2024, Judecătoria Chișinău a raportat²⁶ o dublare a eficienței în soluționarea cauzelor și o creștere cu 64% a numărului de ședințe de judecată desfășurate - ceea ce confirmă potențialul de accelerare a examinării

²² Parlamentul Republicii Moldova, *Legea organică nr. 136 din 7 iunie 2024* (Monitorul Oficial nr. 245–246/353) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143519&lang=ro accesată la 7 iulie 2025.

²³ Parlamentul Republicii Moldova, *Proiect de lege privind sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative* (primă lectură, 4 septembrie 2023) <https://www.parlament.md/material-details-md.nspx?param=79108450-4f6f-438e-bd1c-72bbf8d22d22> accesat la 7 iulie 2025.

²⁴ misiunea Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) și Direcția Generală Drepturile Omului și Statului de Drept a Consiliului Europei (DGI), *Joint Follow-up Opinion on the draft law on the mechanism of trying corruption and corruption-related cases* (CDL-AD(2025)024-e, adoptată la 13–14 iunie 2025) [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2025\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2025)024-e) accesată la 7 iulie 2025.

²⁵ Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), *Sanționarea corupției – analiza practicii judecătorești (2022)* (aprilie 2022) https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sanționarea-corupției_2022-RO.pdf accesat la 7 iulie 2025.

²⁶ Judecătoria Chișinău, *Raport de activitate al Judecătoriei Chișinău pentru anul 2024* : <https://jc.instante.justice.md/sites/jc.instante.justice.md/files/Raportul%20de%20activitate%20Judec%C4%83toria%20Chi%C8%99in%C4%83u%202024%20semnat.pdf> accesat la 7 iulie 2025.

dosarelor complexe de corupție. Sustenabilitatea acestei reforme va depinde însă de calitatea selecției judecătorilor specializați și de menținerea sprijinului politic pentru independența noilor structuri.

✓ O nouă lege cu privire la Curtea Constituțională

În aprilie 2025, Parlamentul a adoptat o nouă Lege privind Curtea Constituțională (CC)²⁷, menită să unifice și să clarifice statutul instituției, înlocuind cadrul normativ fragmentat existent. Printre cele mai importante inovații se numără introducerea controlului „a priori” al constituționalității tratatelor internaționale, măsură susținută de Comisia de la Veneția²⁸ pentru rolul său de prevenire a crizelor constituționale și diplomatice. Totodată, legea a adus reglementări mai clare privind selecția, incompatibilitățile, durata mandatului și încetarea funcției de judecător constituțional, aliniindu-se astfel mai bine standardelor internaționale.

Un efect semnificativ al noii legi a fost faptul că ea a permis desemnarea noilor judecători constituționali înainte de expirarea efectivă a mandatelor în curs. Această opțiune a fost utilizată de majoritatea parlamentară drept un instrument pentru a urgenta procesul de numire, având ca efect resetarea aproape completă a componenței Curții: 5 din cei 6 judecători sunt nou-numiți. Această decizie a fost percepută inclusiv ca o manevră de consolidare politică, iar unele organizații ale societății civile au criticat noua modalitate de numire a judecătorilor, care a ignorat practica anterioară de organizare a unor concursuri publice.²⁹

Rămâne de văzut dacă noua Curte va reuși să-și afirme independența în mod credibil, însă reversibilitatea acestei transformări pare puțin probabilă - atât din cauza caracterului legal al numirilor, cât și a duratei unice a mandatelor, care consolidează autonomia noilor membri față de factorul politic care i-a desemnat.

Restanțe și provocări majore

În pofida progreselor notabile realizate în perioada 2021–2025, reforma justiției continuă să sufere de carențe structurale importante, care limitează impactul real al schimbărilor.

- Instabilitatea la vârful agențiilor anticorupție și influența politică

Unul dintre cele mai persistente obstacole ale reformei justiției din Republica Moldova, în ciclul parlamentar 2021–2025, a fost **instabilitatea conducerii instituțiilor anticorupție** și dificultatea de a le proteja de influențele politice. Procuratura Generală, în special, a fost marcată de rotații frecvente ale

²⁷ Parlamentul Republicii Moldova, Proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională, fișa proiectului:

<https://www.parlament.md/material-details-md.nspx?param=b2953a3c-110e-416e-beed-b5f05c5b3366>

²⁸ Comisia de la Veneția, *Republica Moldova – Proiectul legii privind Curtea Constituțională și nota explicativă* (document CDL-REF(2025)001-e, adoptat la cea de-a 142-a Sesiune Plenară, 14–15 martie 2025)

[https://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2025\)001-e](https://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2025)001-e) accesat la 9 iulie 2025.

²⁹ Apel Public, Organizațiile societății civile cer Guvernului și Parlamentului asigurarea unui proces de numire a judecătorilor Curții Constituționale transparent și bazat pe merit: <https://crjm.org/apel-public-organizatiile-societatii-civile-cer-guvernului-si-parlamentului-asigurarea-unui-proces-de-numire-a-judecatorilor-curtii-constitutionale-transparent-si-bazat-pe-merit/26970/> (23 iunie 2025), accesat 18 iulie 2025.

conducerii. În general, în ultimele două decenii, niciun procuror general nu și-a dus mandatul la bun sfârșit³⁰, fapt ce pune sub semnul întrebării independența acestei funcții-cheie.

Un caz emblematic este cel al lui Alexandr Stoianoglo, numit procuror general în 2019, suspendat ulterior și demis anticipat în baza unui mecanism legislativ introdus în 2021 pentru evaluarea extraordinară a performanțelor. Stoianoglo a fost calificat „nesatisfăcător” de către o comisie specială, iar CSP a propus demiterea sa, aprobată de șefa statului în septembrie 2023.³¹ Totuși, Curtea Constituțională a declarat ulterior neconstituțional criteriul legal folosit la evaluare, iar Stoianoglo a contestat în instanță decretul prezidențial.³²

După suspendarea lui Stoianoglo, Procuratura Generală a **fost condusă de procurori interimari timp de aproape doi ani**. În 2024, CSP a organizat un concurs pentru un nou procuror general, dar procesul a fost marcat de controverse: câștigătorul inițial, Octavian Iachimovschi, nu a fost validat, iar concursul a fost anulat din cauza unei „discrepanțe majore nejustificate în punctaj”. Ulterior, a fost constatat că un membru al CSP a acordat din „eroare” un scor neobișnuit de mic.³³ În concursul repetat, Ion Munteanu – care deținea interimatul – a obținut punctaj maxim și a fost numit procuror general în iunie 2024. Cu toate acestea, în mai 2025, el a demisionat voluntar după ce a fost numit judecător la CSJ, lăsând din nou funcția vacantă.³⁴

Concomitent, și conducerea **Procuraturii Anticorupție (PA)** a fost supusă presiunilor și turbulențelor. În 2022, Veronica Dragalin a fost selectată în urma unui concurs public, fiind percepută drept un simbol al determinării guvernării în combaterea mării corupții. În noiembrie 2024, președinta Maia Sandu a criticat dur PA, calificând activitatea acesteia drept „un eșec total” în urma implicării limitate a PA în dosarele de corupție electorală în timpul și după scrutinul prezidențial. PA a replicat printr-un comunicat în care a semnalat deficitul sever de personal (aproximativ 50% din posturi vacante), lipsa resurselor logistice și restrângerea recentă a competențelor prin excluderea corupției electorale.³⁵ A fost subliniat că presiunile politice și așteptările nerealiste pot submina independența procurorilor și compromite eficiența instituției.

Tensiunile au culminat pe 19 februarie 2025, când Veronica Dragalin și-a anunțat demisia din funcția de procuror-șef al PA. Numită în august 2022, Dragalin a activat timp de aproximativ doi ani și jumătate. În mesajul său de retragere, ea și-a exprimat profunda îngrijorare față de inițiativa legislativă privind crearea noii Procuraturi pentru Combaterea Corupției și Crimei Organizate (PACCO – descrisă mai jos),

³⁰ Ziarul de Gardă, „Toți procurorii generali: averi, ocupații și unele secrete” (9 octombrie 2021)

<https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/toti-procurorii-general-averi-ocupatii-si-unele-secrete/> accesat la 7 iulie 2025.

³¹ Comisia Specială instituită de Consiliul Superior al Procurorilor (CSP), *Raport final – evaluarea performanței procurorului general Alexandr Stoianoglo* (aprobat 5 mai 2022, redactat 10 mai 2022) https://www.csp.md/sites/default/files/2022-05/Raportul%20Comisiei_final_%20aprobat%20_05.05.2022%20%20REDACT%2010.05.22_1.pdf accesat la 7 iulie 2025.

³² Vitalie Cazacu, „Articolul în baza căruia a fost evaluat Alexandr Stoianoglo, neconstituțional” (*Radio Europa Liberă Moldova*, 9 noiembrie 2023) <https://moldova.europalibera.org/a/articolul-in-baza-caruia-a-fost-evaluat-alexandr-stoianoglo-neconstitutional/32678087.html> accesat la 7 iulie 2025.

³³ Nadejda Coptu, „Fostă membră a CSP, găsită vinovată de „abuz de putere” la concursul pentru funcția de procuror general” (*Radio Europa Liberă Moldova*, 18 februarie 2025) <https://moldova.europalibera.org/a/fost-membru-al-csp-gasit-vinovat-de-abuz-de-putere-la-concursul-pentru-functia-de-procuror-general/33318834.html> accesat la 7 iulie 2025.

³⁴ Funcția de procuror general devine vacantă. Ion Munteanu a fost numit judecător la Curtea Supremă” (*Radio Europa Liberă Moldova*, 26 mai 2025) <https://moldova.europalibera.org/a/33424268.html> accesat la 7 iulie 2025.

³⁵ Veronica Dragalin, „Procuratura Anticorupție nu avea resurse pentru a investiga corupția din actuala guvernare” (*Agora.md*, 2 mai 2025) <https://agora.md/2025/05/02/veronica-dragalin-procuratura-anticoruptie-nu-avea-resurse-pentru-a-investiga-coruptia-din-actuala-guvernare> accesat la 7 iulie 2025.

care ar presupune dizolvarea structurilor specializate existente, inclusiv a PA. Dragalin a calificat proiectul de lege drept „un atac asupra sistemului judiciar” și a îndemnat deputații să îl retragă din circuitul legislativ.

Aceeași logică de instabilitate s-a regăsit și la **Centrul Național Anticorupție (CNA)**. În noiembrie 2021, Parlamentul l-a revocat din funcție pe Ruslan Flocea, acuzat de ineficiență.³⁶ În februarie 2022, Iulian Rusu a fost numit director al CNA, însă a demisionat în octombrie 2023, invocând „așteptări nerealiste privind viteza și integritatea” investigațiilor.³⁷ Parlamentul l-a numit ulterior pe Alexandr Pînzari pentru un mandat de cinci ani. Chiar dacă avea experiență în structurile teritoriale ale CNA, numirea sa a avut loc în lipsa unui concurs transparent.³⁸

În ansamblu, **instabilitatea cronică la vârful instituțiilor anticorupție** subminează credibilitatea reformelor. Schimbările frecvente de conducere, adesea motivate politic sau executate în lipsa unor concursuri transparente, transmit mesajul că justiția rămâne vulnerabilă la influențele politicului. În pragul negocierilor de aderare la UE, sustenabilitatea reformei procuraturii va depinde esențial de crearea unui cadru stabil și apolitic de guvernare, care să permită mandatelor instituționale să se desfășoare integral, cu obiective clare, protejate de ciclurile politice. Altfel, riscul revenirii la practici de control politic va plana în continuare asupra unei justiții care ar trebui să fie independentă și predictibilă.

- **Decuplarea CNA–PA: reformă incompletă și vulnerabilități persistente**

În 2023, Parlamentul a adoptat modificări legislative pentru a delimita atribuțiile dintre CNA și PA, în încercarea de a corecta suprapunerile de competență și ambiguitățile funcționale. Noua arhitectură instituțională, aplicabilă din aprilie 2024, prevede ca PA să investigheze cazurile de corupție la nivel înalt (demnitari, judecători, procurori), iar CNA să gestioneze corupția generală, sub supravegherea procurorilor teritoriali.³⁹ Deși reforma a fost salutăată ca pas necesar spre eficientizare, implementarea sa rămâne incompletă: PA funcționează în continuare cu personal și logistică insuficiente, fără un sediu propriu și fără buget adecvat noilor responsabilități. Această vulnerabilitate structurală face ca decuplarea CNA–PA să fie mai degrabă formală decât funcțională. În loc să asigure specializare și claritate instituțională, reforma riscă să genereze noi disfuncționalități.

Pe acest fundal instabil și în contextul tensiunilor din conducerea PA (descrise în secțiunea precedentă), în februarie 2025, autoritățile au propus o reorganizare amplă: comasarea PA cu PCCOCS într-o nouă

³⁶ Parlamentul Republicii Moldova, „Directorul CNA Ruslan Flocea a fost revocat din funcție prin votul majorității deputaților” (*noi.md*, 18 noiembrie 2021) <https://parlament.md/ns-newsarticle-Directorul-CNA-Ruslan-Flocea-a-fost-revocat-din-functie.nspx> accesat la 7 iulie 2025.

³⁷ Nadejda Coptu, „Directorul CNA și-a dat demisia” (*Radio Europa Liberă Moldova*, 10 octombrie 2023) <https://moldova.europalibera.org/a/directorul-cna-si-a-dat-demisia-/32631247.html> accesat la 7 iulie 2025.

³⁸ Alexandr Pînzari a fost numit în funcția de director al Centrului Național Anticorupție” (*site-ul Parlamentului Republicii Moldova*, 26 octombrie 2023) <https://www.parlament.md/ns-newsarticle-Alexandr-Pnzari-a-fost-numit-n-functia-de-director-al-Centrului-Naional-Anticorupie.nspx> accesat la 7 iulie 2025

³⁹ Parlamentul Republicii Moldova, „Cazurile de corupție la nivel înalt vor fi investigate de Procuratura Anticorupție” (*Parlament.md*, 2 versiuni audiovizuale disponibile) <https://www.parlament.md/ns-newsarticle-Cazurile-de-corupie-la-nivel-nalt-vor-fi-investigate-de-Procuratura-Anticorupie.nspx> accesat la 7 iulie 2025.

entitate – Procuratura pentru Combaterea Corupției și Crimei Organizate (PACCO)⁴⁰. Deși proiectul a fost prezentat ca o soluție de eficientizare și profesionalizare, consultările publice și avizul negativ al CSP au scos în evidență mai multe riscuri: termene nerealiste de reorganizare, pericolul retrogradării procurorilor, transferul arbitrar al dosarelor și pierderea expertizei acumulate. În ciuda unor reforme desfășurate în paralel (vetting, decuplarea CNA-PA) precum și promisiunea majorării salariilor din sistem pentru vetting modalitatea grăbită și insuficient fundamentată de creare a PACCO pare să reflecte mai curând o resetare politică decât o reformă instituțională sustenabilă.

- **Vetting-ul procurorilor: întârziat și cu impact incert**

Spre deosebire de procesul de evaluare a judecătorilor, vetting-ul procurorilor a fost demarat cu întârzieri semnificative. Deși anunțat în 2023 ca prioritate, abia în 2024 au fost constituite comisiile de evaluare. Până la acel moment, doar două evaluări ale procurorilor PA au fost finalizate, în rest majoritatea procurorilor din PA și PCCOCS au rămas în afara oricărui control de integritate de mai mult de un an. Primele audieri au avut loc abia în iunie 2025 – la peste un an de la lansarea oficială a vetting-ului în procuratură.⁴¹ Această întârziere afectează credibilitatea procesului evaluare din partea subiecților, în mod special. Fără aplicarea rapidă și uniformă a filtrului de integritate și în rândul procurorilor, reforma riscă să fie subminată din interior – iar percepția tratament selectiv poate să se adâncească.

- **Lipsa rezultatelor în dosarele de mare corupție: obstacol-cheie pentru încredere**

Poate cea mai gravă restanță a reformei rămâne lipsa condamnărilor definitive în dosarele de corupție sistemică. Deși a existat un volum semnificativ de dosare inițiate sau reluate, rezultatele concrete întârzie: niciun înalt demnitar corupt nu a fost condamnat definitiv în ultimii ani. Singura excepție notabilă este condamnarea în lipsă a lui Ilan Șor – o decizie simbolică, dar insuficientă pentru a demonstra funcționalitatea mecanismului anticorupție⁴².

Comisia Europeană, GRECO și alți parteneri externi au semnalat stagnarea investigațiilor și lipsa de progres în cauzele sensibile. Resursele limitate, fragmentarea competențelor și instabilitatea instituțională afectează capacitatea PA de a gestiona eficient marile dosare. În lipsa unor rezultate palpabile și a sancționării corupției la nivel înalt, reforma riscă să rămână o promisiune fără substanță.

⁴⁰ Ministerul Justiției, „Ministerul Justiției a prezentat avizul generalizat la proiectul de lege privind Procuratura Anticorupție și Combaterea Crimei Organizate” (Chișinău, 13 martie 2025) <https://www.justice.gov.md/ro/content/ministerul-justitiei-prezentat-avizul-generalizat-la-proiectul-de-lege-privind-procuratura> accesat la 7 iulie 2025

⁴¹ Doi procurori vor fi audiați luni de Comisia de evaluare a procurorilor” (*vettingmd.org*, 12 iunie 2025) <https://vettingmd.org/2025/06/doi-procurori-vor-fi-audiati-luni-de-comisia-de-evaluare-a-procurorilor/> accesat la 7 iulie 2025.

⁴² Redacția *Ziarul de Gardă*, „ULTIMA ORĂ: Decizie irevocabilă de condamnare a lui Șor – CSJ a respins recursurile avocaților” (*ZdG*, 12 decembrie 2024) <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/ultima-ora-decizie-irevocabila-de-condamnarea-a-lui-sor-csj-a-respins-recursurile-avocailor/> accesat la 7 iulie 2025.

- **Sistemul disciplinar: opacitate, ineficiență și lipsă de impact**

Un alt punct vulnerabil în arhitectura de integritate a justiției rămâne sistemul disciplinar aplicabil judecătorilor. În anul 2024⁴³, deși Inspekția judiciară a avut spre examinare aproape 2 000 de sesizări și petiții, doar 28 de cauze disciplinare noi au fost transmise Colegiului disciplinar, cărora li s-au adăugat 7 cauze restante din anul precedent. Din cele 35 de proceduri astfel acumulate, doar 21 au fost examinate pe parcursul anului, iar **niciuna nu s-a soldat cu aplicarea unei sancțiuni disciplinare** de către Colegiu. O singură sancțiune – avertisment – a fost aplicată de plenul CSM, în urma unei contestații admise.

Acest bilanț minimal relevă un grad ridicat de ineficiență funcțională, iar fragmentarea procedurii (Inspekție, Colegiu, Plenul CSM, complete de contestație, instanțe) contribuie la întinderi excesive în timp. În lipsa unor mecanisme clare de transparență și a publicării hotărârilor motivate, percepția publică de impunitate se consolidează. Evaluările internaționale, inclusiv cele ale GRECO⁴⁴, au recomandat în mod repetat reformarea sistemului disciplinar, inclusiv simplificarea procedurilor și sporirea transparenței. În absența unei reforme reale, sistemul riscă să afecteze nu doar responsabilizarea magistraților, ci și încrederea cetățenilor în justiție.

Sumar: Puncte forte și realizări majore vs. Limite și vulnerabilități 2021 – 2025

✓ Puncte forte și realizări majore	⚠ Limite și vulnerabilități
✓ Constituția a fost modificată pentru a fortifica independența judecătorilor.	⊖ Reforma este încă slab resimțită de către cetățeni.
✓ Pre-vettingul și vettingul au dus la respingerea candidaților compromiși și la constituirea unui nou CSM și CSP.	⊖ Vetting-ul a generat un exod masiv de cadre – în unele instanțe au plecat până la 90% dintre judecători, afectând grav capacitatea instanțelor.
✓ CSJ a fost reorganizată complet, cu o misiune nouă de unificare a practicii și acces deschis pentru profesioniști din afara sistemului.	⊖ Numărul redus de judecători numiți la CSJ blochează funcționarea în plen și încă afectează eficiența instanței supreme.
✓ Cultura numirilor s-a schimbat: interviuri standardizate, testare psihologică, scoruri transparente.	⊖ Vettingul nu este infailibil – lipsa accesului la date penale a permis validarea unor candidați controversați.

⁴³ Consiliul Superior al Magistraturii, *Raportul de activitate al Consiliului Superior al Magistraturii și al sistemului judecătoresc în anul 2024* (CSM, 2025) 40–47 https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2024/final_Raport_CSM_2024.pdf.

⁴⁴ Raport GRECO – *Evaluarea cadrului de integritate în Republica Moldova* (ANI, publicat pe site-ul oficial al ANI, accesat 7 iulie 2025) <https://ani.md/sites/default/files/Raport%20Greco.pdf>.

✓ Acordul de cooperare oferă soluții noi în cazurile complexe de corupție, prin colaborarea inculpaților cu autoritățile.	➖ Aplicarea limitată a acordului de cooperare și lipsa jurisprudenței împiedică validarea eficienței sale în practică.
✓ A fost introdusă judecarea în lipsă și suspendarea termenului de prescripție în cauzele de corupție	➖ Suspendarea termenului, și judecarea în lipsă trebuie aplicată cu prudență, pentru a nu încălca dreptul la un proces echitabil,
✓ CNA și PA au fost decuplate legislativ, cu delimitarea atribuțiilor anticorupție la nivel înalt vs. general.	➖ Decuplarea CNA–PA este mai degrabă formală decât funcțională: PA are personal insuficient, resurse logistice limitate și un statut instituțional precar.
✓ Noua lege a Curții Constituționale unifică legislația și introduce controlul „a priori” al tratatelor internaționale, cu susținerea Comisiei de la Veneția.	➖ Resetarea componenței Curții Constituționale a fost percepută ca o manevră politică, chiar dacă legal posibilă, afectând credibilitatea și percepția independenței Curții.
	➖ Sistemul disciplinar rămâne inefficient, opac și lent
	➖ Nu există condamnări definitive în dosare de corupție sistemică. În lipsa rezultatelor, încrederea în justiție rămâne scăzută.
	➖ Propunerea PACCO a fost criticată pentru grabă, lipsa consultării și riscuri de instabilitate și resetare politică, nu reformă sustenabilă.
	➖ Instabilitatea conducerii PA, CNA și PG, precum și influențele politice frecvente, compromit autonomia instituțiilor și sustenabilitatea reformei.

Concluzie

Reformele din sectorul justiției desfășurate în ciclul parlamentar 2021–2025 constituie, din perspectivă tehnică și instituțională, un efort de transformare structurală și reprezintă un salt calitativ substanțial, comparabil, cel puțin, cu reformele inițiate în perioada 2016–2020. Fie că vorbim despre revizuirea Constituției în sensul consolidării independenței justiției, restructurarea CSM și instituirea mecanismelor de pre-vetting și vetting, reorganizarea Curții Supreme de Justiție, toate acestea nu sunt, în mod evident, reforme „spectaculoase” sau ușor de prezentat drept succese imediate. Ele nu aduc rezultate rapide, nu generează titluri de presă favorabile și, pentru publicul larg, pot trece aproape neobservate. Cu toate acestea, ele constituie elemente structurale esențiale pentru construcția unui sistem judecătoresc funcțional și credibil. Deși nu garantează, creează premise clare și solide pentru îmbunătățirea independenței reale a sistemului, precum și a percepției privind această independență – un element la fel de important într-un context democratic.

Dincolo de complexitatea și amploarea reformelor instituționale, una dintre provocările centrale ale actualului proces de reformă constă în discrepanța dintre profunzimea schimbărilor de sistem și percepția legată de impactul lor imediat și tangibil asupra actului de justiție. Pentru o parte semnificativă a publicului larg – în special pentru cetățenii care așteaptă decizii echitabile în dosare concrete (frauda bancară), sau cele sensibile - cum ar fi cazul de la Boldurești⁴⁵ - aceste transformări sistemice rămân în mare parte insesizabile. În lipsa unor rezultate vizibile la nivelul dosarelor de rezonanță sau al calității serviciului judiciar cotidian, riscul este ca încrederea publică în reformă să fie erodată, în ciuda progreselor substanțiale la nivel normativ și instituțional.

Un aspect-cheie rămâne și instabilitatea cronică de la vârful agențiilor anticorupție și dificultatea de a păstra aceste instituții în afara influenței politice. În pofida cadrului legal reformat, realitatea arată că autonomia procurorilor rămâne vulnerabilă față de presiuni politice, așteptări imediate și calcule de moment.

Percepția publică asupra justiției nu a urmat progresul formal. Fără rezultate concrete în dosare de rezonanță, reformele pot fi discreditate. Acest paradox - reforme normative solide vs. practici instabile și percepții de influență - riscă să compromită tocmai credibilitatea procesului de transformare. În absența unui efort coerent de a stabiliza conducerea instituțiilor-cheie, de a proteja efectiv independența funcțională a procurorilor și judecătorilor și de a oferi continuitate profesională în aplicarea legii, reformele pot deveni reversibile.

Prin urmare, pentru ca justiția să rămână un pilon real al democrației și al parcursului european al Republicii Moldova, este esențială depolitizarea funcțiilor de vârf din sistemul judiciar și cel al procuraturii, asigurarea unor selecții meritocratice și transparente, precum și consolidarea unei culturi a responsabilității și stabilității instituționale. Numai astfel reformele vor putea trece testul timpului, indiferent de alternanțele de guvernare.

⁴⁵ Redacția *Ziarul de Gardă*, „Nicanor Ciochină, reales primar la Boldurești. Acesta este învinuit că a lovit mortal un copil și a fugit de la fața locului” (*ZdG*, 1 iunie 2025) <https://www.zdg.md/stiri/nicanor-ciochina-reales-primar-la-bolduresti-acesta-este-invinuit-ca-a-lovit-mortal-un-copil-si-a-fugit-de-la-fata-locului/> accesat la 7 iulie 2025.

Recomandări strategice pentru perioada imediat următoare (2025–2026)

1. Finalizarea vettingului procurorilor cu resurse adecvate și termene stricte.

2. Consolidarea capacităților instituționale ale CSM și CSP pentru a asigura evaluarea continuă a integrității și profesionalismului judecătorilor și procurorilor după finalizarea vettingului.

3. Stabilizarea conducerii PG și PA prin selecții meritocratice și garanții reale de mandat și creșterea investițiilor în PA și completarea cu personal specializat.

4. Operaționalizarea completă a CSJ și ocuparea funcțiilor vacante din instanțe.

5. Comunicarea publică activă și monitorizarea percepțiilor despre justiție.

Puteți susține activitățile
de cercetare și advocacy
ale CRJM printr-o
[donație online.](#)

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva